Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2024-VNK-102

Siivola Heli 27.11.2024

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024; Neuvostoraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024

Neuvosto jatkoi maakohtaista oikeusvaltiovuoropuhelua keskustelemalla oikeusvaltiotilanteesta Alankomaissa, Itävallassa, Maltalla ja Puolassa.

Neuvosto aloitti joulukuun Eurooppa-neuvoston valmistelun keskustelemalla Eurooppa-neuvoston selityksin varustetusta asialistasta. Keskeisimmät aiheet tulevat keskustelun pohjalta olemaan Ukraina sekä EU globaalina toimijana (ml. transatlanttinen suhde).

Osana SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä neuvosto sai tilannekatsauksen EU:n arvojen kunnioittamisesta Unkarissa. Komissio kertoi viimeaikaisesta kehityksestä. Käytetyissä puheenvuoroissa tuotiin esille huolia muun muassa ns. suvereniteettilaista, kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksista, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksista, tiedotusvälineiden vapaudesta ja moniäänisyydestä, poikkeustilan hyödyntämisestä ja EU-tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta. Unkari esitti huomionsa tilanteesta. Neuvosto jatkaa asian käsittelyä.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand.

A-kohtien hyväksyminen

A-kohdat hyväksyttiin asiakirjojen 15639/24 ja 15641/24 mukaisesti.

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu

Puheenjohtaja totesi, että maakohtaisessa oikeusvaltiovuoropuhelussa on kyse vakiintuneesta menettelystä, jossa käsitellään kerrallaan neljää jäsenvaltiota. Tällä kertaa vuorossa ovat Malta, Alankomaat, Itävalta ja Puola. Puheenjohtaja muistutti, että oikeusvaltiovuoropuhelussa noudatetaan objektiivisuuden sekä jäsenvaltioiden syrjimättömyyden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita.

Komissio (komissaari Reynders) kiitti puheenjohtajaa vakiintuneen käytännön jatkamisesta. Kyseessä on jo kymmenes maakohtainen keskustelukierros. Komissio tukee jäsenvaltioita oikeusvaltioperiaatetta vahvistavissa uudistuksissa. Komission oikeusvaltiokertomuksen maaluvut ovat perustana neuvostossa käytävälle vuoropuhelulle, jossa noudatetaan objektiivisuuden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita. Komissio kannusti jäsenvaltioita aktiiviseen keskusteluun ja parhaiden käytäntöjen jakamiseen.

Kunkin käsittelyvuorossa olevan jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteen käsittelyyn oli varattu aikaa puoli tuntia. Komissio esitteli ensin kyseessä olevan maaluvun tiivistelmän ja oikeusvaltiokertomuksensa keskeiset löydökset. Käsittelyvuorossa oleva jäsenvaltio sai tämän jälkeen 10 minuutin puheenvuoron, minkä jälkeen muilla jäsenvaltioilla oli tilaisuus esittää kysymyksiä ja huomioita.

Suomi nosti keskustelussa esille huomioita ja kysymyksiä koskien oikeusjärjestelmän resilienssiä, toimittajien suojelua sekä sidosryhmien osallistumista lainsäädännön laatimiseen ja valmisteluun.

Komissio korosti loppupuheenvuorossaan oikeusvaltiovuoropuhelun jatkamisen tärkeyttä ja muistutti valmiudestaan tukea kaikkia jäsenvaltioita oikeusvaltiokertomuksen suositusten täytäntöönpanossa niin poliittisella kuin teknisellä tasolla. Oikeusvaltiovuoropuhelu on ennakollinen väline mahdollisten oikeusvaltio-ongelmien torjumiseksi. Komissio totesi komission puheenjohtaja von der Leyenin poliittisiin suuntaviivoihin sisältyvän myös uusia avauksia sisämarkkinaulottuvuuden huomioimisesta oikeusvaltiokertomuksessa, vahvemmasta kytköksestä oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU-rahoituksen välillä sekä ehdokasmaiden huomioimisesta oikeusvaltiokertomuksessa.

Puheenjohtaja kiitti komissiota yhteistyöstä oikeusvaltioasioissa.

Joulukuun Eurooppa-neuvoston (19.12.) valmistelu: selityksin varustettu esityslistaehdotus

Puheenjohtaja esitteli lyhyesti Eurooppa-neuvoston asialistan (14800/24), jonka aiheita ovat Ukraina, Lähi-itä, EU:n globaali rooli, kriisivarautuminen ja muuttoliike. Eurooppa-neuvosto vahvistaa myös joulukuun yleisten asioiden neuvostossa hyväksyttävät laajentumispäätelmät. Tarvittaessa on valmius käsitellä muita ajankohtaisia aiheita. Tavoitteena on toteuttaa kokous yksipäiväisenä. Eurooppa-neuvostoa edeltävänä päivänä 18.12. järjestetään EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) totesi vievänsä monessa aiheessa työtä eteenpäin lokakuun Eurooppa-neuvostosta saatujen tehtävänantojen pohjalta. Venäjän täysimittainen hyökkäyssota on kestänyt jo 1000 päivää. On tärkeää vahvistaa EU:n sitoutuminen Ukrainan tukemiseen. Seuraavia pakotepaketteja (15. ja 16.) valmistellaan. Lähi-idän tilanne aiheuttaa suurta huolta. Aiheesta keskusteltiin edellisen päivän ulkoasiainneuvostossa. EU maailmassa -keskustelun erityisfokus tulee olemaan transatlanttisissa suhteissa. Muuttoliikkeen osalta seurataan lokakuun Eurooppa-neuvostossa identifioituja työlinjoja.

Käytiin täysi pöytäkierros, jossa annettiin tuki annotoidulle asialistalle. Yhdysvaltojen hallinnon tulevan vaihdoksen todettiin vaikuttavan laajasti eri aiheisiin.

Ukrainan osalta nähtiin tärkeänä antaa vahva signaali EU:n tuen jatkamisesta. Tulisi käydä laaja ja perusteellinen keskustelu eri työlinjoista, mukaan lukien sotilaallinen tuki, pakotteet, varjolaivasto ja talven energiatilanne. Myös Pohjois-Korean ja Kiinan rooli nousi esille useissa puheenvuoroissa. Ukrainan tilanteen laajempia vaikutuksia Euroopan turvallisuudelle korostettiin.

Lähi-idän osalta puheenvuoroissa todettiin laajasti huoli humanitaarisesta tilanteesta Gazassa ja Libanonissa sekä konfliktin eskalaatiosta ja laajentumisesta.

EU maailmassa -keskustelun osalta esille nostettiin erityisesti EU:n suhteet Yhdysvaltoihin. Lisäksi tulisi käsitellä myös muita kolmansia maita (ml. Iso-Britannia, lähinaapurusto ja globaali etelä). Päätelmätekstiä ei nähty tarpeellisena.

Muuttoliikkeen osalta lokakuun Eurooppa-neuvostossa käytyä keskustelua pidettiin merkittävänä. Uudet päätelmät tulisi antaa vain, jos asiassa tapahtuu merkittävää edistymistä. Konkreettisina aiheina esille nostettiin mm. paktin toimeenpano, kolmasmaayhteistyö, turvallisten kolmansien maiden konsepti ja palautusten tehostaminen, mutta myös laillisen maahanmuuton merkitys eurooppalaiselle kilpailukyvylle.

EU:n kriisivarautumisen kehittämistä pidettiin tärkeänä aiheena. Tässä vaiheessa ei ehkä vielä ole mahdollisuuksia perusteellisemmalle keskustelulle, mutta on hyvä, että Eurooppa-neuvoston jäsenillä on mahdollisuus kommentoida asiaa. Ajattelutavan muutos on käynnistettävä.

Muista aiheista Georgian tilanne nousi esiin useissa puheenvuoroissa. Esille nostettiin myös tarve jatkaa keskustelua puolustusteollisuudesta ja hybridiuhkista.

Suomen puheenvuorossa painotettiin Ukrainan tukemisen keskeisyyttä. On oltava kristallinkirkasta, että EU jatkaa Ukrainan tukemista niin kauan ja intensiivisesti kuin on tarpeen. EU:n on oltava nopeampi tuessaan eri sektoreilla ja osoitettava pitkäaikaista sitoutumista, ml. Ukrainan oikeus päättää omasta tulevaisuudestaan ja valita omat turvallisuusjärjestelynsä. Keskusteluja Ukrainasta ei voida käydä ilman Ukrainaa. On lisättävä pakotteita Venäjää kohtaan ja tehostettava niiden täytäntöönpanoa, ml. varjolaivaston vastaiset toimet. Suomi tukee myös Venäjän tuontitullien lisäämistä. EU:n on tehtävä paljon enemmän turvallisuuden ja puolustuksen alalla, ml. transatlanttisessa yhteisössä. On hyvä, että Eurooppa-neuvosto jatkaa keskustelua kriisivalmiudesta. Presidentti Niinistön raportti on ajankohtainen

lisä keskusteluun kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta. On luotava myönteinen asialista tulevan varautumisunionistrategian, puolustusta koskevan valkoisen kirjan ja sisäisen turvallisuuden strategian pohjalta. Tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Yhteinen ymmärrys ja tilannekuva uhkaympäristöstä on olennaista. Sen tulee kattaa kaikentyyppiset riskit turvallisuusuhkista ilmastonmuutoksen aiheuttamiin äärimmäisiin sääilmiöihin. Suomi korosti neuvosto aktiivista roolia asiassa.

Keskustelun lopuksi puheenjohtaja totesi neuvoston palaavan asiaan Eurooppa-neuvoston päätelmien osalta joulukuun yleisten asioiden neuvostossa.

Unionin yhteiset arvot ja Unkari – Euroopan parlamentin perusteltu ehdotus neuvoston päätökseksi (SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely)

Puheenjohtaja totesi, että asiakohdan alla saadaan tietoja kesäkuussa 2024 yleisten asioiden neuvostossa pidetyn SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen Unkarin kuulemisen jälkeen tapahtuneesta kehityksestä.

Komissio (varapuheenjohtaja Jourová ja komissaari Reynders) antoi tilannekatsauksen kesäkuun kuulemisen jälkeisestä kehityksestä. Komissio on useaan otteeseen todennut, että se on Euroopan parlamentin tavoin huolissaan monista perustellussa ehdotuksessa esiin nostetuista kysymyksistä. Komissio on vienyt Unkarin EU:n tuomioistuimeen useissa asioissa, joilla on liittymä unionin arvojen kunnioittamiseen (ml. Unkarin laki ’suvereniteetin puolustamisesta’ sekä sukupuoli-identiteettiä ja lastensuojelulakia koskeva asia). Unkarin viranomaiset eivät ole panneet täytäntöön unionin turvapaikkalainsäädännön toimeenpanoa koskevaa EU:n tuomioistuimen tuomiota. Huolia on edelleen myös koskien korkeakoulutusta ja median vapautta. Unkari on turvautunut kiireellisiin lainsäädäntömenettelyihin poikkeustilaa koskevan kansallisen lakinsa nojalla. Poikkeustilaa on jatkettu toukokuuhun 2025 saakka. Lain soveltamisella voi olla vaikutuksia sisämarkkinoiden ja yritysten toimintaan. Lokakuussa 2024 neuvosto antoi Unkarille eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamista ja sisämarkkinoiden toimintaa koskevan suosituksen. Muiden välineiden (ehdollisuusasetus, elpymis- ja palautumisväline, rahoituksen horisontaaliasetus) puitteissa Unkarin EU-varoja on edelleen jäädytettynä yhteensä 19,2 miljardia. Komissio pitää SEU 7 artiklan menettelyä hyödyllisenä ja on valmis jatkamaan rakentavaa vuoropuhelua Unkarin kanssa niin poliittisella kuin teknisellä tasolla.

Puheenjohtaja kiitti komissiota päivityksestä ja antoi puheenvuoron jäsenvaltioille. Käytetyissä puheenvuoroissa Unkarilta toivottiin valmiutta työstää esiin nostettuja ongelmia rakentavalla tavalla. Esille nostettiin huolia koskien muun muassa suvereniteettilakia, kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia, tiedotusvälineiden vapautta ja moniäänisyyttä, poikkeustilan hyödyntämistä ja EU-tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa.

Ruotsi piti asiakohdassa Ruotsin, Suomen ja Viron yhteisen puheenvuoron, jossa korostettiin EU:n yhteisten arvojen merkitystä ja tuotiin esille huolta muun muassa kansalaisyhteiskunnan tilan kaventumisesta Unkarissa (ml. suvereniteettilain vaikutukset).

Unkari esitti omat huomionsa tilanteesta.

Puheenjohtaja totesi neuvoston saaneen SEU 7 artiklan 1 kohdan menettelyn mukaisen tilannekatsauksen.

***

Kokouksen yhteydessä järjestetyllä epävirallisella lounaalla keskusteltiin koheesiopolitiikan roolista EU:n kilpailukyvyn parantamisessa.

Suomen edustajat
Ministeri Strand ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
15634/24

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite